

drage fra — jeg troer endog at kunne sige, at der har været saadanne Udgifter. Blandt de Oplysninger, som det ærede Medlem forlangte af mig, var der en, som jeg er istand til at give strax. Han spurgte mig, hvormeget de aarlige Bestillinger have udgjort. Jeg skal dertil sige, at efter et for mig foreliggende Actstykke fra Krigsministeriet har Gjennemsnittet af Bestillingerne i de sidste 20 Aar været 37,100 Rd., som er det Beløb, for hvilket der er oparbejdet af Hellebæks Gøværffabrik. — Der er af andre ærede Medlemmer, der have stillet sig paa det reent forretningsmæssige Standpunkt, fremhævet mange forffjellige Indvendinger og anvist Veie, ad hvilke de formeente, at Regjeringen skulde kunne gaae. Jeg skal ikke tvistes med de ærede Medlemmer om, hvad der er forretningsmæssigt eller ikke, men, hvad de Herrer ikke maae glemme, er, at Staten ikke her staaer frit, saaledes, at man kan vælge den forretningsmæssige Maade, som man maatte ansee for den hensigtsmæssigste (A. Hage: Na jo!). Na nei! Der er Bestemmelser i Skjødet, hvorved Staten er bunden, uden at jeg derfor vil tillade mig at udmaale det gjensidige Retsforhold mellem Parterne; der er en bestemt Grundvold, hvorpaa Administrationen er stillet, og den staaer ikke saa frit, at man er berettiget til, enten at forekaste Regjeringen, at den ikke har baaret sig ad paa denne eller hiin Maade, eller overhovedet at slutte, at man kan bære sig ad som forstandige Forretningsfolk ordentligvis pleie at gjøre. Naar det ærede Medlem har fremsat som Noget, der var fuldstændig utvivlsomt, at, naar Fabrikken et enkelt Aar ikke opfyldte sine ved Contract paatagne Forpligtelser, skulde dette berettige Staten til at undlade fremdeles at gjøre Bestillinger hos Fabrikken, saa siger jeg, at dette maastee turde være forretningsmæssig rigtig; men jeg er paa ingen Maade fister paa, da slige Forhold ikke skulde afgjøres ved Sø- og Handelsretten, men ved de almindelige Domstole og paa Grundlag af et Skjøde, at Staten af denne Grund vil blive kjendt fritagen for, at gjøre de aarlige Bestillinger, hvorimod den vel vil have Regres til Fabrikens Bestyrelse, naar denne ikke har opfyldt Con-

tracten. Man vil altsaa see, at vi have Udfigt til en Cyclus af Processer; men jeg troer, som sagt, ikke, at Staten af den nævnte Grund vil være fritagen for, at opfylde de Forpligtelser, som efter Skjødet paahvile den. Naar man nu vil sige: Ja, det er sandt, Forholdet er saaledes, at det er genant for begge Parter, giver Anledning til mange ubehagelige Conflictter og kan, naar det skal drives igjennem med den største Strengbed, forarsage evigvarende Processer, saa at den ene afløser den anden, og naar man dernæst har lagt Skylden over paa Administrationen og navnlig har udtalt sig om den ringe Energi, der er udvist fra Krigsministeriets Side (A. Hage: Hør!), da siger jeg: Ja, hør mine Herrer! Jeg kan ikke gaae ind paa de enkelte Spørgsmaal, der ere fremdragne, men jeg siger: Ligger der ikke for den sunde Menneffeforstand et Vidnesbyrd om, at man ikke har havt den fulde Frihed til at contrahere, deri, at det ikke har været et enkelt Krigsministerium, men Krigsministerierne gjennem et halvt hundrede Aar, der have været nødsagede til at indrette sine Contracter saaledes, at en Overeenskomst kunde opnaaes med Fideicommisset. Naar der fremdeles er talt om, at det er en ganske exorbitant Pris, der forlanges, disse 93,000 Rd., da beder jeg de ærede Medlemmer erindre, at netop det forekommer mig, i Mangel af et fuldkommen paalideligt Grundlag for en Forhandling, at tale til Fordeel for det Forslag, der her foreligger Dem, at man omtrent er kommen ned til det Halve af, hvad Fideicommisset oprindeligt har forlangt og har forlangt ikke een Gang, men mange Gange og gjennem en lang Række af Aar. Gives der overhovedet en anden Maade at forhandle den Slags Ting paa, hvor to Parter staae ligeoverfor hinanden, begge troende at have Retten paa sin Side, end gjensidig at nærme sig hinanden efterhaanden, om man end ikke kan finde noget aldeles bestemt Grundlag for en Afgjørelse. Hvad der er vist, og hvad Erfaring tilstrækkelig har vist, er, at det er i høieste Grad skadeligt for Armeens Liv at vedblive med dette Forhold, og det ikke blot i Henseende til, at der kan fremkomme Vaaben fra Fabrikken, der ikke ere, som de burde være,